Čtyři poklady naší zahrady

Náměty na činnosti a aktivity nejen v zahradě

Lenka Pavelčíkova

Pojďte s námi do zahrady. Provedeme vás.

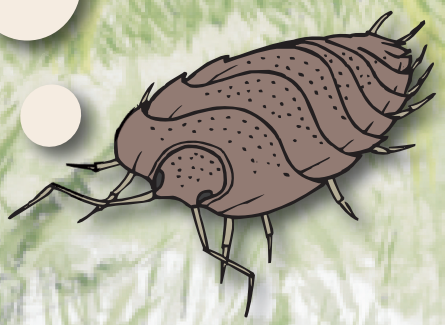

Název: Čtyři poklady naší zahrady
Autor: Mgr. Lenka Pavelčíková
Ilustrace: MVDr. Pavel Procházka (celostránkové ilustrace), Mgr. Petr Pavelčík (vektorové ilustrace)
Grafická úprava a sazba: Mgr. Petr Pavelčík
Tisk: Tisk Sarpet s.r.o

Vydal: Dům dětí a mládeže Uherské Hradiště
Adresa vydavatele: Purkyňova 494, Uherské Hradiště, 686 06

Rok vydání: 2018

ISBN 978-80-270-4328-6

Vznik této publikace byl podpořen Zlínským krajem v rámci projektu
Domu dětí a mládeže Uherské Hradiště – Čtyři poklady naší zahrady.

Pod slovem poklad si lidé často představí truhlu zlata, nejlépe zakopanou na neznámém ostrově, kdy místo zakopání určuje červený křížek. Ale pokladem mohou být i jiné věci. Třeba dárek od někoho nám drahého. Nebo něco cenného, co je skryto někde kolem nás. Takovým pokladem pro někoho může být i zahrada. Na první pohled může vypadat obyčejně, ale při bližším prozkoumání zjistíme, že skrývá četná tajemství, a mnohé věci, které nám poskytuje mohou být nedocenitelné. Pojďte tedy se mnou nahlédnout do tajů takové jedné skryté zahrady.
Zapoměla jsem se představit. Jmenuji se Stínka. To proto, že mám ráda stín, a tak mě najdete pod kameny nebo někde schovanou v zemi.

Stínka se představuje

Vyhledávám stinná vlhká místa, protože **dýchám žaberními destičkami**. Být delší dobu na suchu na sluníčku je pro mne velmi nebezpečné a brzy bych zemřela. Pro **člověka jsem zcela neškodná** – nikoho nekousnu ani nebodnu. Na zahradě se živím tlejícími rostlinami, a tím je pomáhám přeměnit v živiny. Přes den jsem schovaná s kamarádkama ve skulinách, pod kameny nebo v hlíně. Za soumraku se vydáváme z úkrytu a hledáme si potravu. **Patříme mezi korýše**. Stejně jako raci, krabi či langusta.

Největší stínka je Bathynomus obrovský. Žije v oceánech a jeho tělo dorůstá délky až 36 cm.

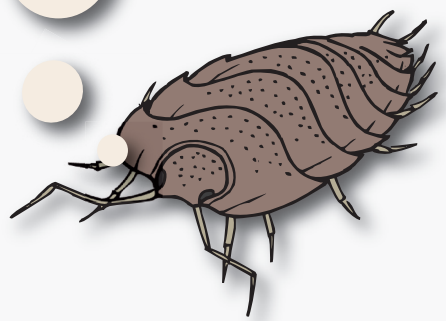

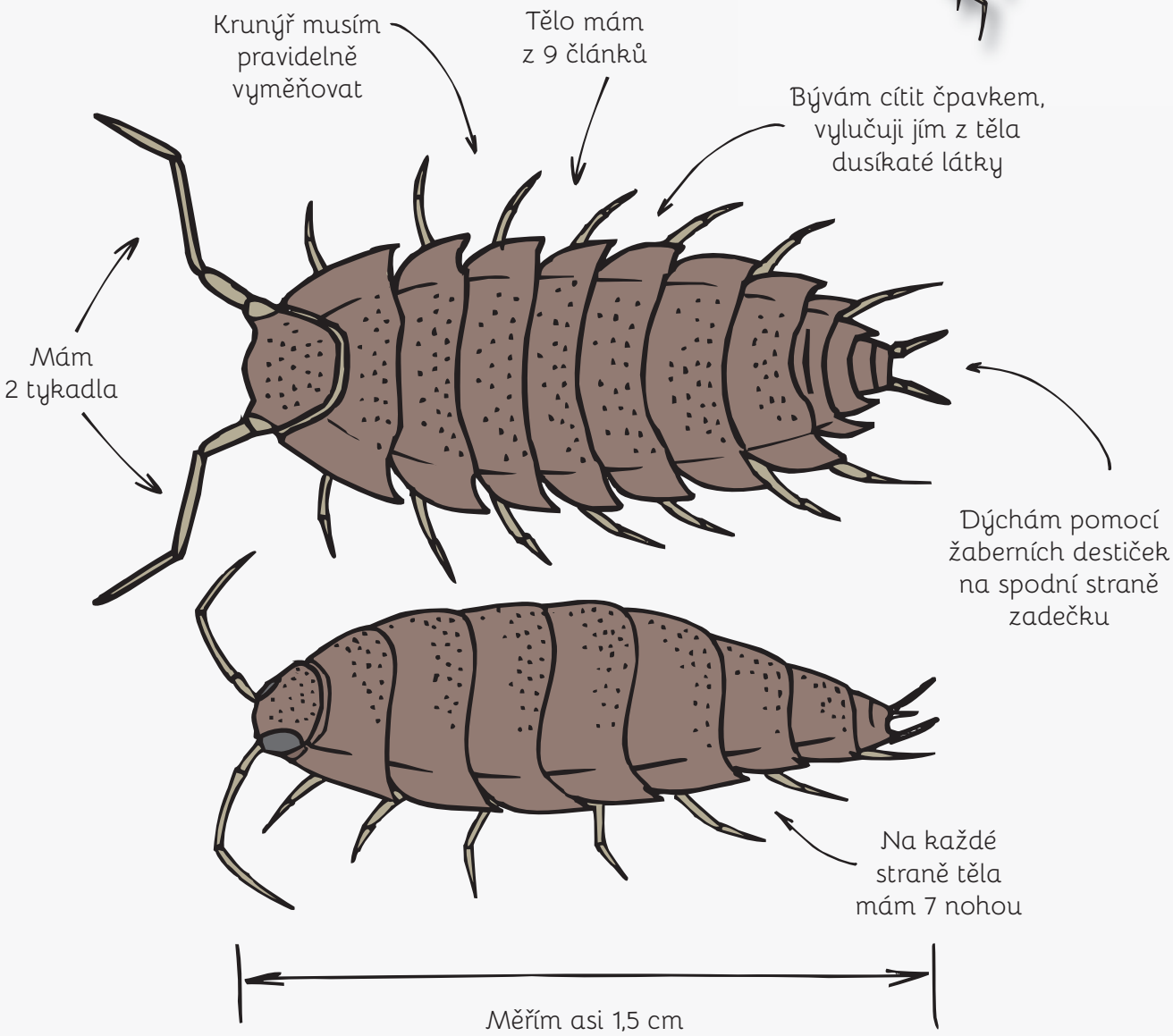

Zahrada probouzející se

Nejkrásnější je v naší zahradě probouzení. Ale nemyslete si, že se zahrada probouzí jen ráno. Zahrada se probouzí pořád. V každém ročním období se probouzí různé rostliny, rostoucí v zahradě jen po určitou část roku. Den a noc je zase časem probouzení pro různé druhy živočichů.

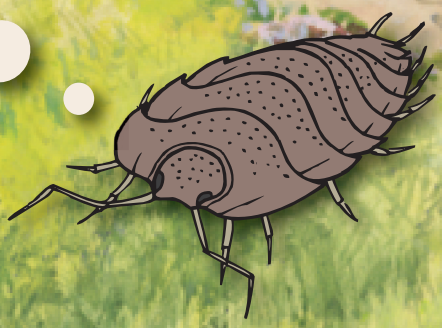

Co se děje v zahradě během roku

Přečti si text v rámečcích. Do volných okének napiš správný název měsíce.

Babí léto svůj název dostalo podle stříbrných vláken poletujících vzduchem. Jsou to vlákna pavučiny. Na nich putují malí pavoučci, hledající nový domov. Slunéčka a zlatoočky se stěhují do našich domů. Užovky a ještěrky si hledají vhodné úkryty v zemi. Na dalekou cestu do Afriky **odlétají vlaštovky a jiřičky.** Na stromech dozrávají plody. Jsou vítanou podzimní hostinou pro ptáky.

Den se krátí a v noci občas mrzne. To je pro rostliny a zvířata v zahradě znamení, že se mají chystat na zimu. **Stromům se barví listy a pomalu začínají opadávat.** V trávě se objeví fialové květy ocúnu. Zvířata buď odlétají na jih za teplem, nebo se snaží co nejvíce ztloustnout, aby zimu přečkala. Mnozí si chystají zásoby jídla, jiní hledají zimní úkryt, kde by zimu v bezpečí prospali.

Sluníčko už rozpouští sníh a led. Z hlíny vykukují první poslové jara - bledule, sněženky a krokusy. Po nich kvetou lísky a vrby. Jsou první pastvou pro včely a čmeláky. Za teplých dní se probouzí hmyz. Koncem měsíce můžeme pozorovat mravence, jak se vyhřívají na mraveništi. Na zbytcích sněhu poskakují malé modré blechy. Jsou to chvostoskoci.

ZÁŘÍ ŘÍJEN LISTOPAD PROSINEC LEDEN ÚNOR

ZÁŘÍ ŘÍJEN LISTOPAD PROSINEC LEDEN ÚNOR

Počasí je sychravé a často se objevují mlhy. Padá první sníh. **Zahrada se uložila ke spánku a je tichá.** Začínají se objevovat ptáci, kteří k nám přilétají v zimě. Patří k nim brkoslav, čečetka, havran nebo čížek. Živí se bobulemi, semínky, a někteří přilétají i na krmítko. **Stromy se zbavují posledních listů.** Poslední ježci zalézají do svých zimních úkrytů a ukládají se ke spánku.

Koncem měsíce nastává zimní slunovrat. Tehdy je nejkratší den a nejdelší noc. **Od tohoto dne se začíná den zase prodlužovat.** Přes den je chladno a na záhonech občas leží sníh. Zvířátka v zahradě opouští své úkryty málo. Ven se vydávají jen za potravou. Ptáci se po studené noci ráno na větvičkách vyhřívají ve slunečních paprscích.

Zahrada je mrazivá a pokrytá bílým sněhem. Ve sněhu je spousta stop. Lze z nich vyčíst celé příběhy. Ke krmítku zalétávají nejen naše druhy ptáků, ale i ptáci ze severu, kteří k nám přiletěli přečkat nejchladnější část zimy. V zahradě můžeme také najít i první květy. Lidé jim říkají sněžná růže. Správně se jmenuje čemeřice.

Na zahradě kvetou ovocné stromy. Mezi prvními kvetou mandloně, meruňky a broskve. Později se přidají třešně, višně a slivoně. Mezi posledními kvetou **hrušně a jabloně. Ze zimního spánku se probouzejí hadi a ještěrky.** Z úkrytu také vylézají slunéčka sedmitečná nebo ježek. V ptačích hnízdech samičky sedí na vejcích.

Zahrada je plná barev a vůní. Na barevných květech je **pěkně živo. Včely a ostatní hmyz květy opylují a sbírají sladký nektar.** Nad nimi poletují otakárci, kteří tančí své svatební tance. V hnízdech vládne čilý ruch a všude na zahradě můžeme pozorovat poskakující ptáky, kteří hledají hladovým ptáčatům do zobáčku různé housenky, larvy a ostatní hmyz.

Většina živočichů tráví poledne v úkrytu. Rostliny mají přes poledne povadlé listy, aby co nejméně ztrácely vodu. Ptáci téměř nezpívají. Většinu času se starají o svá mláďata. Ta často už vyletěla z hnízd a pípají schovaná v keřích. **Během teplých večerů a nocí můžeme pozorovat světlušky.** Larvy světlušek loví v zahradě plže (třeba hlemýždě).

BŘEZEN DUBEN KVĚTEN ČERVEN ČERVENEC SRPEN

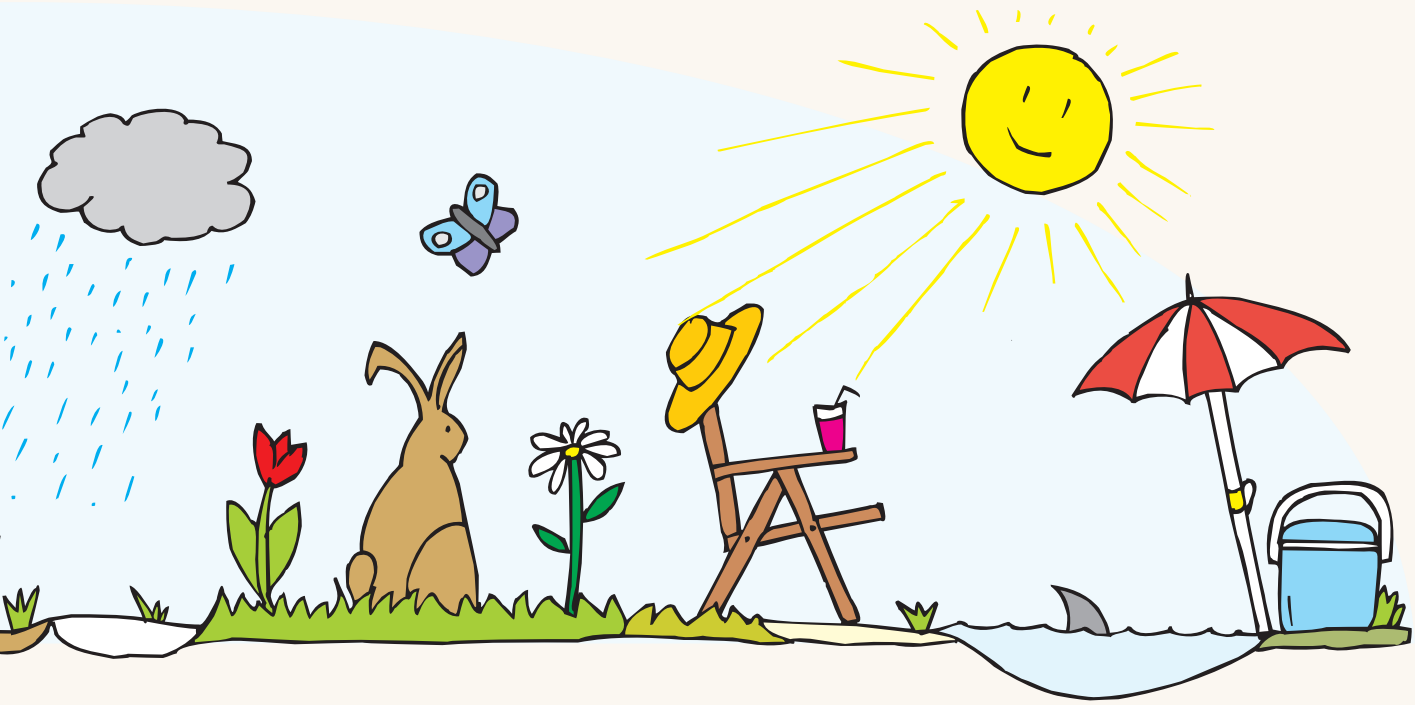

BŘEZEN DUBEN KVĚTEN ČERVEN ČERVENEC SRPEN

Začíná opravdové jaro. V zahradě kvetou jarní rostliny. Zvířata mění svůj zimní šat na letní. Z Afriky přilétají čápi. **Do jezírek v zahradách putují ropuchy.** Do studené vody kladou vajíčka. Samičky si své samečky nosí na zádech. Často k vodě cestují i několik kilometrů. Ropucha je na zahradě vítaným pomocníkem proti slimákům, červům a hmyzu.

V zahradě je léto. Žije zde hodně hmyzu, který rád poletuje nad záhonky v zapadajícím slunci. Létají zde vážky, motýly, včely, ale i pestřenky či zlatěnky. Také se rojí mravenci. Na kamenech se vyhřívají na sluníčku ještěrky. Pomáhají nám v boji proti množícímu se hmyzu. V kompostu se může zabydlet užovka. V zahradě loví hlodavce i větší hmyz.

Nastalo období sklizně. Do sklizně se pustili i křečci, myši nebo hraboši. Do svých zásobáren si nosí různá semínka na zimu. V trávě nám k práci po celý den hrají malí muzikanti - cvrček, kobylka a saranče. Večer a v noci můžeme pozorovat tiché letce. Jsou to netopýři, kteří loví hmyz. Jeden netopýr za noc sní 6 gramů hmyzu. **Během měsíce odlétají čápi na zimoviště v Africe.**

Jak se postupně objevují

Zahrada po zimě pomalu ožívá. Postupně z úkrytů vylézají její obyvatelé a hledají si nové místo k bydlení. Zaznamenejte si, koho a kdy jsi v zahradě objevili.

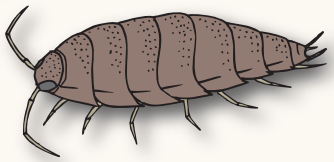

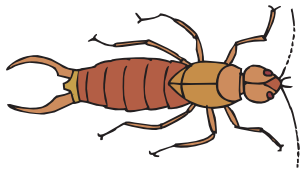

☐ Kdy: .....

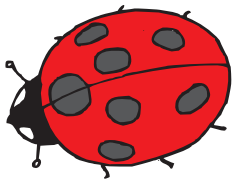

☐ Kdy: .....

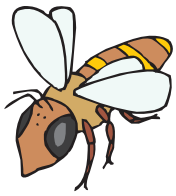

☐ Kdy: .....

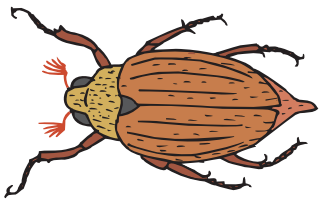

☐ Kdy: .....

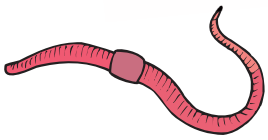

☐ Kdy: .....

☐ Kdy: .....

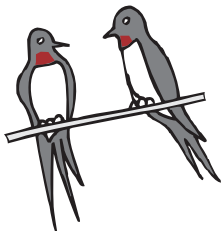

☐ Kdy: .....

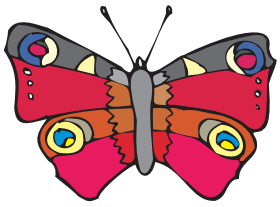

☐ Kdy: .....

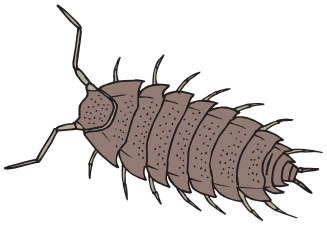

☐ Kdy: .....

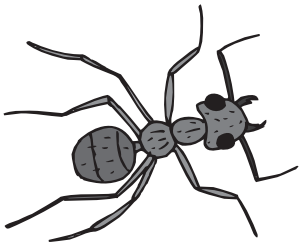

☐ Kdy: .....

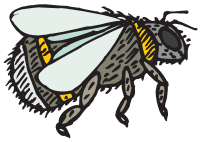

☐ Kdy: .....

☐ Kdy: .....

☐ Kdy: .....

☐ Kdy: .....

Do volných okének si namaluj další spatřené obyvatele zahrady.

Semínkové bomby

Vstávej, semínko, holala... Mezi první jarní práce na zahradě patří setí semínek. Co to letos udělat trochu netradičně a zábavně?

Co to je? Jsou to kuličky z hlíny, které jsou plné semínek. Jakmile je máme hotové, můžeme chodit po zahradě a bomby házet kolem sebe.

Co budu potřebovat?

Není toho mnoho. Potřebujete jíl (lze koupit), hlínu (nebo zahradnický substrát), semínka a vodu. Pak ještě nádobu, ve které budete semínka s hlínou míchat. Dále lžíci na míchání, kelímek na nabírání surovin a ruce.

Jak postupovat?

Do nádoby si dejte hlínu s jílem (5 kelímků hlíny a 2 kelímky jílu) a promíchejte. Poté přidejte semínka (polovinu kelímku). Můžete spolu namíchat i více druhů semínek. Vše promíchejte. Přidejte vodu a vytvořte husté těsto, ze kterého ručně tvarujte koule. Ty pak nechte jeden den sušit na podložce. Pak můžete vyrazit do zahrady a set.

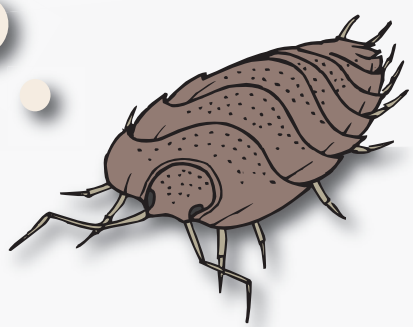

Výsevní pásek

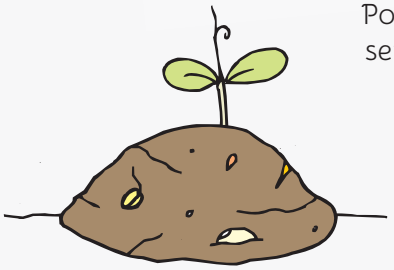

Po pár dnech semínka klíčí a rostou.

Výsevní pásek nám pomáhá přesně vyset semínka. Až z nich vyrostou rostlinky, nemusíme je pak jednotit. Můžete si ho koupit nebo snadno vyrobit.

Co potřebujeme?

Nachystejte si semínka, proužky papíru (asi 2 cm široké), proužky papírového kapesníku (asi 2 cm široké). Na lepidlo z mouky potřebujete hladkou mouku a vodu.

Jak pracovat?

Nejprve si připravte lepidlo. Do misky si dejte 5 lžiček hladké mouky a 6 lžiček vody. Umíchejte hustší tekutou pastu. Pokud je třeba, přidejte ještě vodu.

Položte si před sebe pásek z papíru. Rozmístěte na něj po 10 cm kapky lepidla. Do kapky dejte vždy jedno semínko. Pak vezměte pásek z papírového kapesníku a překryjte jím semínka v lepidle.

Takto připravený pásek „vysejte" na záhonek. V hlíně udělejte mělkou rýhu a do ní pásek vložte. Semínka začnou klíčit a než vyrostou rostlinky, papír se rozloží.

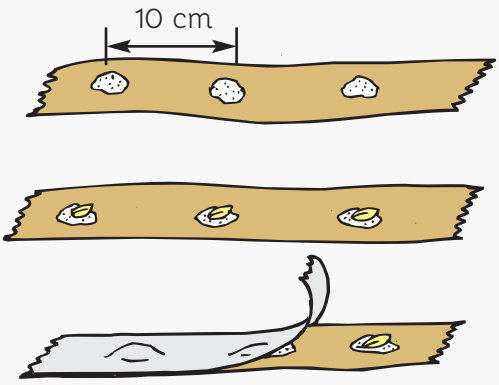

Pozorování klíčení semínek

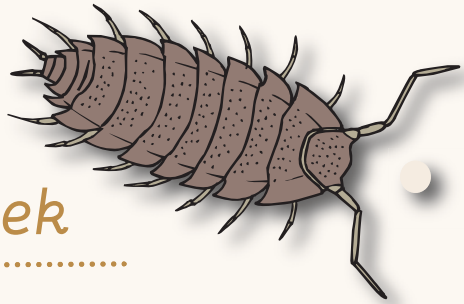

V každém semínku je ukrytá celá rostlina.

Nachystejte si igelitový sáček se zipem (velikost A5). Do sáčku nasypte 4 lžíce hlíny. Doprostřed vložte semínko – fazolku. Hlínu trochu pokropte. Do sáčku foukněte a zapněte zip. Sáček průhlednou izolepou přilepte na okno. Pokud bude hlína v sáčku suchá, pokropte ji vodou. Sledujte, co se děje se semínkem. První se objeví kořínek. Potom začnou vyrůstat první lístečky. Do štítků dole si postupně zaznamenávejte, jak je rostlinka velká a kolik už má lístečků.

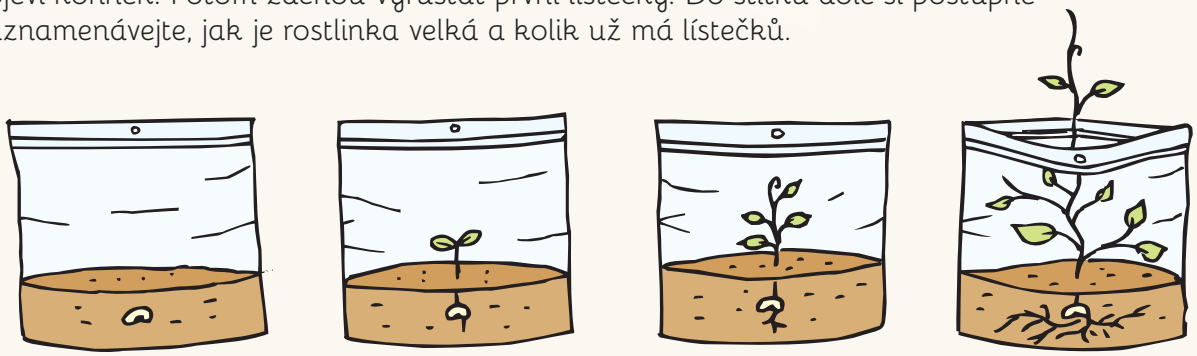

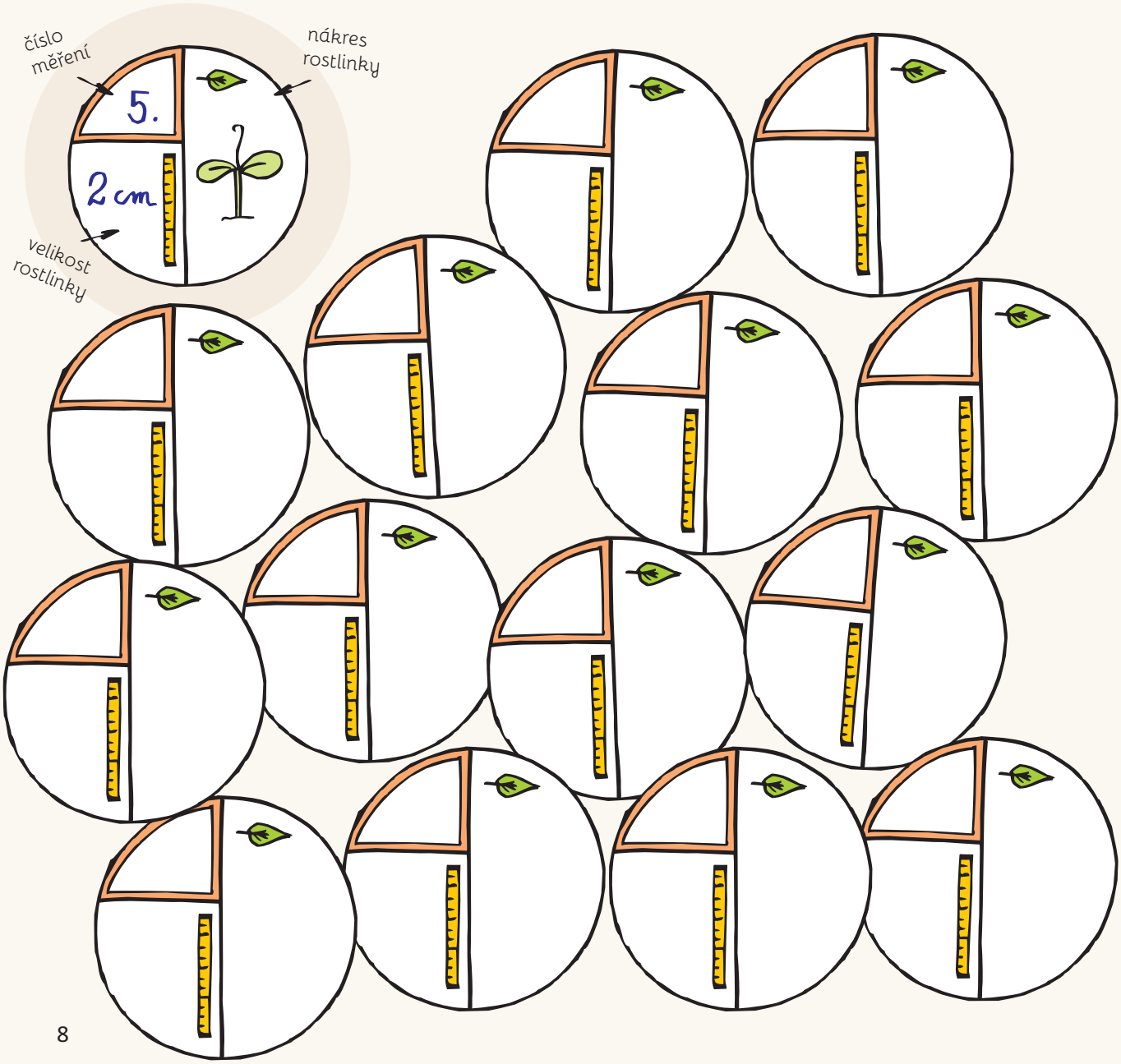

Zahrada jedlá

Jak vyplnit katalog?

Každý název rostliny, kterou si vysejete na záhon, si zapište do katalogu. Pak si k rostlině vyhledejte další informace, které vám pomohou v jejím dalším pěstování. Ve vyplňování katalogu vám pomůže i obal od semínek. Najdete zde většinu informací. Z obalu si je můžete vystříhat a vlepit do jednotlivých okýnek.

Katalog rostlin

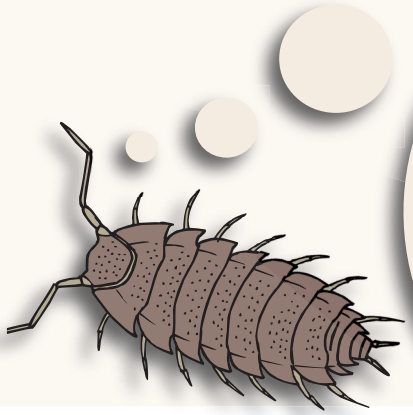

Pokud chcete něco sklidit, nestačí jen zaset semínko. Správný zahradník musí vědět co, jak a kdy, aby se práce podařila. Může vám pomoct náš katalog. Když si ho vyplníte a budete se jím řídit, určitě sklidíte úspěch.

Jméno rostliny	Jak vypadá semínko (nalep průhlednou izolepou)	Jak vypadá rostlina (nalep obrázek ze sáčku se semeny)	Kdy a jak vyset	Kdy sklidit	Co potřebuje

Co se z toho jí?

Pro-
jděte se po za-
hradě a na lístečky
doplňte rostliny podle
toho, co z nich jíme.
Například z rajčete
jíme plod, z mrkve
kořen...

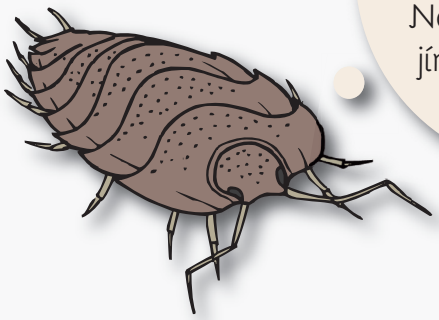

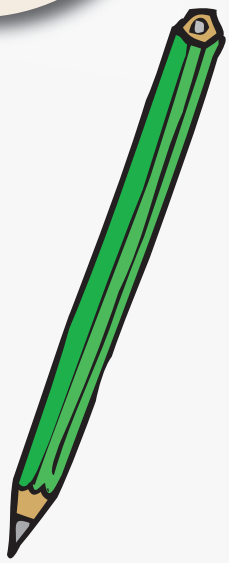

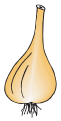

Cibule

List

Plod

Kořen

Semínko

Hlíza

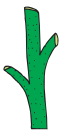

Stonek

Květ

Zahradnická křížovka

Jak se říká rostlinám, které na zahrádce nepěstujeme, a přesto je jíme? Odpověď najdete v tajence.

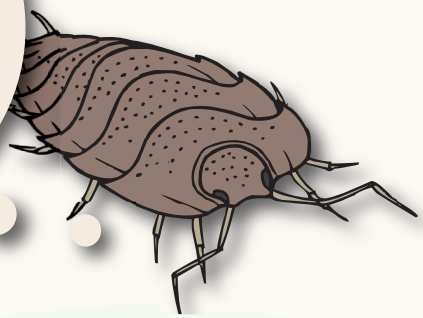

Nejprve žlutou pastelkou zakroužkujte obrázky zeleniny a zelenou ovoce. Pak vyluštěte křížovku. Číslo obrázku odpovídá řádku v křížovce. Poznáte, které ovoce na naší zahrádce neroste? Zakroužkujte ho červeně.

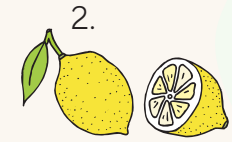

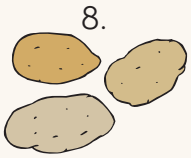

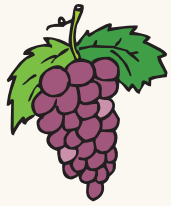

Ovoce

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Zelenina

1.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8.

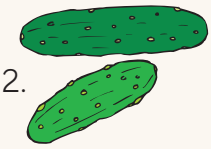

Plevele, a přesto jsou jedlé

První si ke každému obrázku napište, která část rostliny na obrázku se jí. Vydejte se do zahrady a rostlinky z obrázků najděte. Vybarvěte si obrázek podle skutečné rostlinky. Pak rostlinku ochutnejte. Zapište si, jak vám chutnala.

Jitrocel prostřední

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Sedmikráska obecná

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Violka vonná

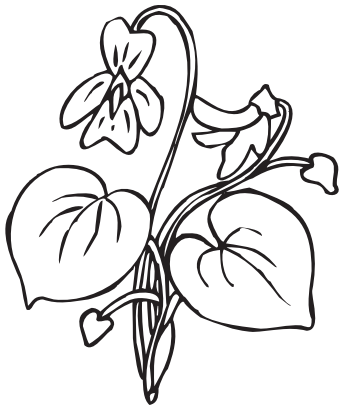

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Orsej jarní

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Bršlice kozí noha

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Popenec obecný

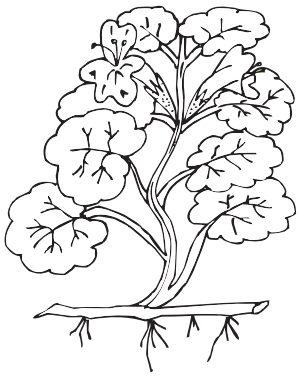

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Hluchavka bílá

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Pupalka dvouletá

Co jíme: .....
Jak chutnalo: .....

Už jsi měli třeba popencovou pomazánku nebo bršlicový špenát? Zkuste to!

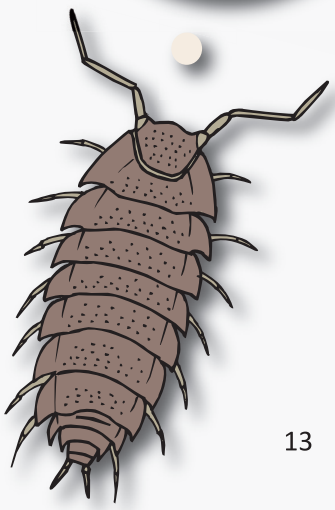

Minikuchařka

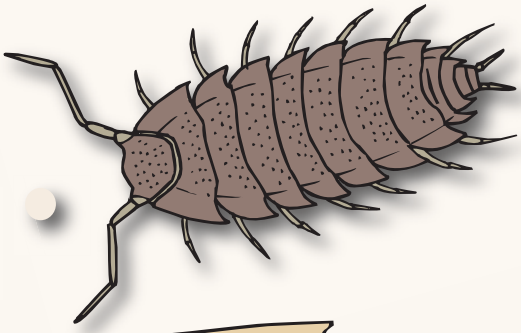

Víte, že některé květy planých i okrasných rostlin jsou jedlé? A dokonce velmi chutné? Ozdobte si s nimi jídlo nebo si jen tak „zobněte“ při procházkách zahradou. Z okrasných rostlin můžete ochutnat třeba levanduli, lichořeřišnici, denivku nebo karafiát. Z planých rostlin si pochutnáte na květech hluchavky, sedmikrásky, měsíčku či violky.

Tvarohová pomazánka s popencem

Suroviny

- hrst listů popence
- květy popence
- plnotučný tvaroh
- pečivo nebo chléb
- sůl

1. Nejprve listy popence důkladně omyjte pod tekoucí vodou.
2. Listy nakrájejte najemno a dejte do misky.
3. Pak přidejte vaničku plnotučného tvarohu a osolte.
4. Vše důkladně promíchejte. Pokud bude tvaroh příliš hustý, přidejte trochu mléka.
5. Pomazánku ozdobte květy popence.
6. Podávejte s pečivem nebo chlebem.

Ovocné špízy ze zahrádky

Suroviny

Jakékoliv ovoce ze zahrádky

1. Nachystej si špejli se špičkou.
2. Jdi do zahrádky hledat ovoce.
3. Nalezené ovoce postupně napichuj na špejli.
4. Až budeš mít špejli plnou, běž ji opatrně omýt pitnou vodou.
5. Dobrou chuť!

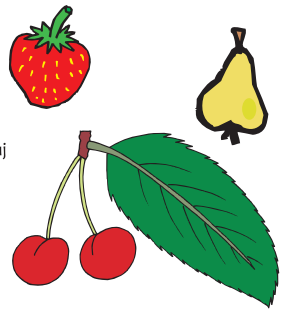

Do rámečku níže namaluj svůj špíz.

Zeleninové chipsy

Suroviny

- červená řepa, celer, dýně nebo mrkev
- voda
- olivový olej
- jablečný ocet
- sůl

1. Vezmi si červenu řepu, celer, dýni nebo mrkev a oloupej.
2. Zeleninu nakrájej na co nejtenčí plátky.
3. V misce si rozmíchej vodu, jablečný ocet a trochu olivového oleje.
4. Do misky s připraveným nálevem dej nakrájené plátky zeleniny. Nech 15 minut louhovat.
5. Plátky vyndej z misky a vyrovnej na síto v sušičce na ovoce.
6. Jednotlivé plátky posol a nech je sušit při nízké teplotě. Suš je tak dlouho, dokud nebudou krásně křupavé.

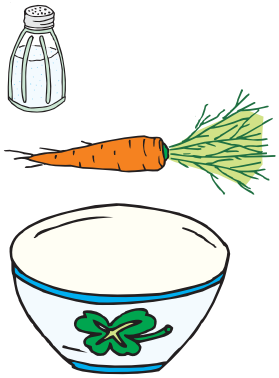

Zahrada živá

Zahrada je velkoměsto, ve kterém to žije. Kdo se pořádně dívá, najde tu velké množství různých živočichů. Máme tu ohromné výškové budovy, kterým říkáte stromy. Krtci dokonce kopou v podzemí metro. A kolik je tu pro nás restaurací!

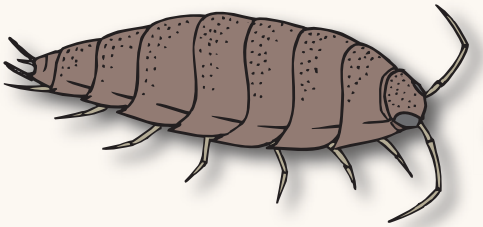

Hmyzí hotely a včelky samotářky

Znáte včelky samotářky? To nejsou ty, co bydlí v úle. To jsou včelky, které bydlí opravdu samy. Jsou mírné, neútočné a velmi pracovité. Jmenují se třeba zednice, čalounice, chluponožka, maltářka nebo ploskočelka. V přírodě jich můžete najít na 600 druhů. A spousta z nich žije v zahradách.

Včelky samotářky bydlí samy

Samotářky **nežijí ve velkých rodinách** jako včely medonosné. Všechnu práci dělají samy. Sbírají pyl a nektar, ale na zimu nedělají medové zásoby. **Svá hnízda budují v dutých stéblech, dírkách ve dřevě a cihlách**. Také si dělají **hnízda v zemi**.

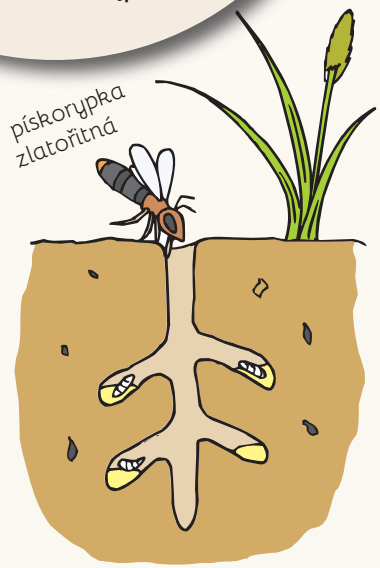

Na jaře se samotářka vylíhne z vajíčka, které přečkalo zimu. Založí hnízdo s několika komůrkami. Komůrky naplní potravou a naklade vajíčka. Nakonec komůrky uzavře. Z vajíček se vylíhnou larvičky. Krmí se připravenou potravou. Když jsou dostatečně velké, zakuklí se. Po určité době se vylíhnou nové včelky. Prokoušou si cestu ven a založí si nové komůrky.

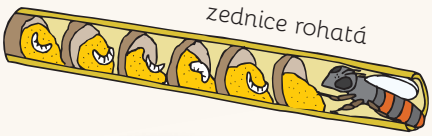

Včelky samotářky jsou opravdu velmi pracovité. Na rozdíl od ostatních včel poctivě opylují všechny květy ve svém okolí. Proto je dobré je mít v zahradě. Pokud jim chcete udělat radost, či je odměnit za jejich práci, můžete pro ně vybudovat hmyzí hotel.

Hmyzí hotel pro hmyzí hosty

Včelky samotářky v zahradách často nemají kde bydlet. Je to proto, že se snažíme mít na zahradě vše perfektně uklizené. Můžeme jim pomoci výrobou jednoduchého hotelu pro hmyz. Stačí čistá plechovka, ve které na dně smícháš trochu sádry s vodou. Do kaše pak zapichuješ nastříhaný rákos. Rákosem vyplníš celou plechovku a pak necháš sádru ztuhnout. A hmyzí hotel je hotov. Poté ho můžeš umístit na suché slunné místo, nejlépe otočené na jih.

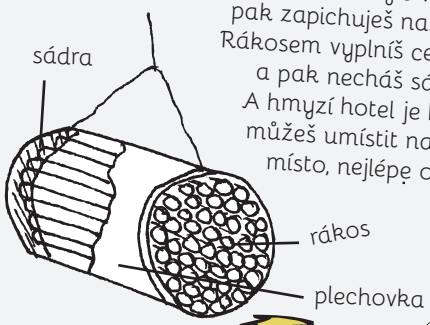

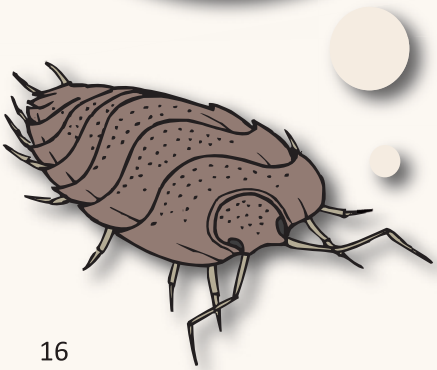

Restaurace „U Hrbule“

Jedna z největších restaurací v zahradě je kompost. Mají tu výběr z mnoha jídel a také tu najdete nejvíce strávníků. Ti jsou tak vděčnými hosty, že jídlo doslova rozloží.

Co se děje v kompostu?

Kompost je malá domácí továrna, kde se z různého rostlinného odpadu ze zahrady stává opět úrodná část půdy. Aby se tak stalo, je k tomu třeba spousta malých živočichů, kteří zde žijí.

A koho zde vlastně najdete?

Vemte si lopatku a lupu. Běžte se podívat sami. Prozkoumejte, kde se v kompostu nachází zatím nerozložené zbytky, kde je již tmavý kompost, a hlavně si všímejte, kde co žije. Můžete zde najít žížaly, různé brouky a jejich larvy, hlemýždě, chvostoskoky, stonožky nebo stínky.

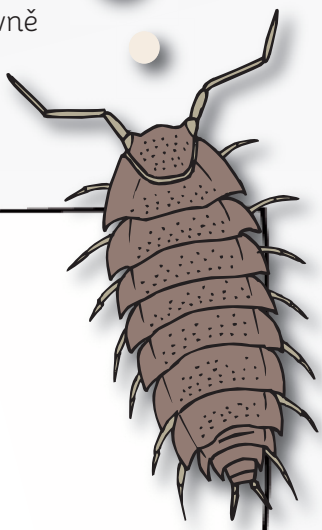

Sem si namaluj, koho jsi v kompostu při svém pátrání našel.

Motýlí divadlo

Ozdobou každé zahrady jsou motýli, kteří nad rozkvetlými záhony předvádí své zásnubní tance.

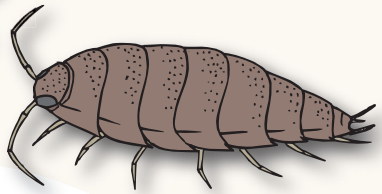

Motýlí restaurace

Na jaře můžete pro motýly vyset nebo vysadit motýlí záhony. Stačí kousek volného místa na záhonu a hrst semínek. Semínka rozhoďte na záhon. Záhon pohrabte hráběmi, aby se semínka dostala do půdy. Pak stačí záhon pravidelně zalévat.

Co motýlům chutná?

Na záhonku můžete mít trvalky, které vykvetou každý rok. Patří mezi ně hvězdnice, levandule, dobromysl, mateřídouška, třapatka, krásnoočko nebo různé kopretiny. Pokud chcete mít záhon každý rok na jiném místě, vysejte si letničky. Ty během jednoho roku vyrostou, vykvetou a uschnou. Může to být chrpa, měsíček, svazenka, krásenka, jetel nebo pupalka.

Dlouhozobka svízelová

Na květinových záhonech také můžete pozorovat našeho hmyzího kolibříka, dlouhozobku svízelovou. Ta svým dlouhým sosáčkem v letu saje nektar z květů. I když tak nevypadá, patří do velké rodiny motýlů. K nám přilétá na konci jara a tráví zde celé léto. Na podzim se dlouhozobky, které se narodily v srpnu, vypraví zase na jih. Některé letí až do Afriky.

Nezapomeňte, že vylíhlého motýla musíte zase pustit do zahrady.

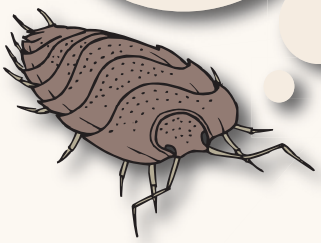

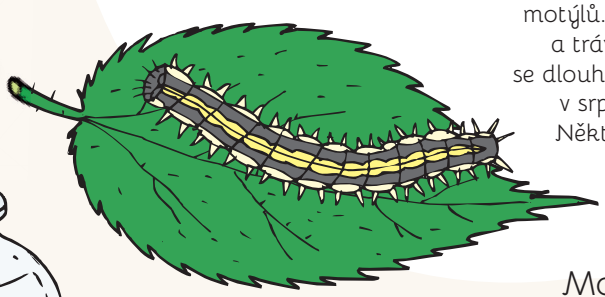

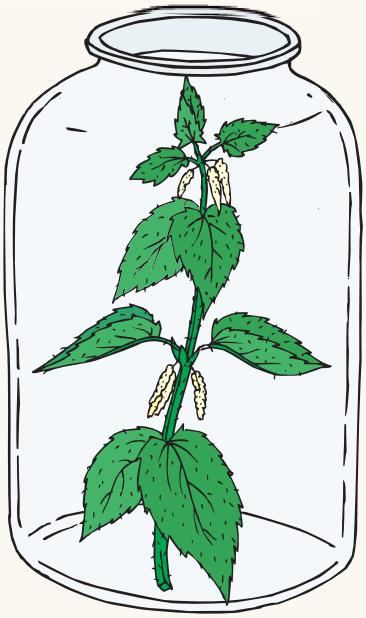

Motýlí porodnice a školka

Každé jaro a léto se v zahradě objevují různé housenky. Ty se vylíhly z vajíček, které nakladly motýli. Až budou housenky dostatečně velké, zakuklí se, a nakonec se z nich stanou noví motýli. Můžete se o tom sami přesvědčit.

Nejprve si nachystejte sklenici, kde budete housenky chovat. Na dno dejte písek a malou vázičku s vodou. Také si připravte kus látky a provázek na uzavření sklenice. Projděte se po zahradě a najděte si housenku, kterou uvidíte při jídle. Opatrně ji vezměte i s rostlinou. Vložte rostlinu do vázy a sklenici uzavřete. Zapamatujte si, jakou rostlinu housenka jedla, abyste věděl, čím ji máte krmit. A pak sledujte, co se bude dít.

Adresa neznámá

Většina obyvatel v zahradě se chová nenápadně. Abyste je viděli, muste se pořádně dívat do všech zákoutí. Prozkoumejte zahradu a zkuste najít co nejvíce živočichů ze seznamu. Ke každému si napište, kde jste je viděli. Čím více různých živočichů najdete, tím lépe.

V seznamu si černou pastelkou zakroužkujte živočichy, které uvidíte v zahradě na večer a v noci. Žlutou pastelkou zakroužkujte živočichy, které můžete potkat ve dne. Modrou pastelkou zakroužkujte živočichy, které najdete na vlhkých místech, a červenou živočichy, kteří mají rádi spíše sucho.

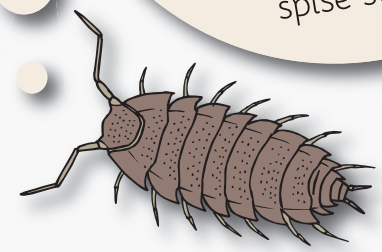

Ježek

Kde: .....

Ruměnice

Kde: .....

Slimák

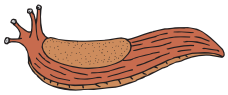

Kde: .....

Netopýr

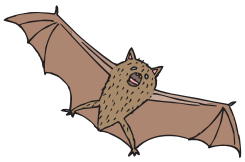

Kde: .....

Žížala

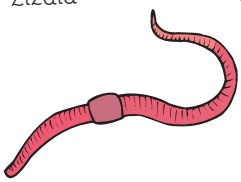

Kde: .....

Škvor

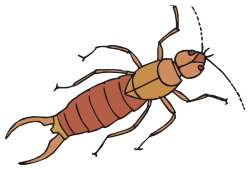

Kde: .....

Stínka

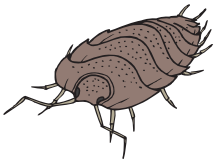

Kde: .....

Vlaštovka

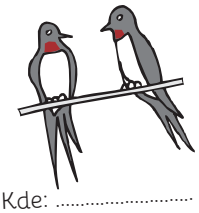

Kde: .....

Babočka

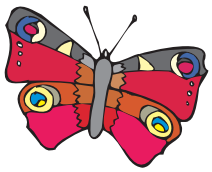

Kde: .....

Housenka

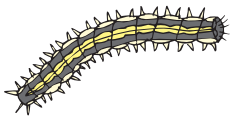

Kde: .....

Včela

Kde: .....

Slunéčko

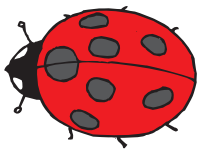

Kde: .....

Hlemýžď

Kde: .....

Komár

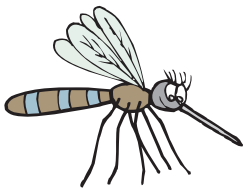

Kde: .....

Křižák

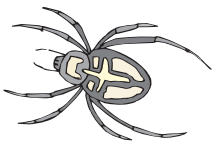

Kde: .....

Krtek

Kde: .....

Kos

Kde: .....

Mšice

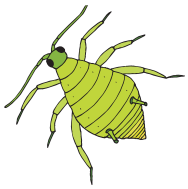

Kde: .....

Noční život v zahradním městě

Na záhoncích to žije. Nevěříte? Postavte jednoduchou past na hmyz. Potřebujete velký plastový kelímek od jogurtu. Zakopejte ho do země tak, aby byl okraj zároveň s hlínou. Na dno kelímku dejte třeba kousek jablka. Nad kelímkem postavte stříšku, aby do kelímku nepršelo, ale hmyz mohl pod stříškou podlézat. Past pravidelně kontrolujte. Chycené živočichy si prohlédněte a **pusťte**.

Zahrada v noci rozhodně nespí. Naopak. Spousta živočichů vyráží na lov. Přes den odpočívali na nenápadných místech, ale teď jsou plní života.

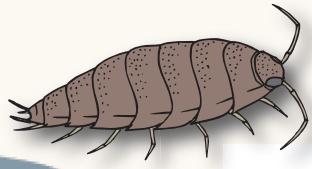

Co se chytlo:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zahrada, ráj živočichů

Zahrady mohou být různé. **Některé jsou pěkné na pohled, ale skoro nic v nich nežije. Jiné vypadají neudržovaně, ale jsou plné života.** Jaká je ta tvoje zahrada? Přečtěte si přiložený seznam a u řádků, které odpovídají vaší zahradě si udělejte křížek. Čím více křížků, tím je zahrada pro živočichy více přátelská. Odpovědi hledejte venku v zahradě. Pokud si nejste jistí, zeptejte se dospělých.

Na naší zahradě nepoužíváme:

- ☐ pesticidy
- ☐ rozpustná minerální hnojiva
- ☐ rašelinu k úpravě a obohacování půdy

Na naší zahradě máme:

- ☐ živý plot z planých keřů
- ☐ louku (alespoň malou)
- ☐ neudržované porosty
- ☐ divoký koutek
- ☐ vlhká i suchá místa
- ☐ listnaté stromy
- ☐ květiny a kvetoucí trvalky
- ☐ kompost
- ☐ „domečky" pro zvířecí pomocníky
- ☐ zeleninové záhony a bylinky
- ☐ ovocnou zahradu a keře s bobulemi

Na naší zahradě používáme:

- ☐ dešťovou vodu
- ☐ k přírodě šetrné materiály a postupy
- ☐ mulčujeme
- ☐ hnojíme zeleným hnojením

Zahrada léčivá

Jak bylinky sbírat?

Všechny rostliny v zahradě jsou užitečné. Můžeme je jíst, vyrábět z nich různé věci, ale také se s nimi léčit. Je však třeba vědět jak na to, abychom užívali správnou rostlinu na správnou věc. Takový ocún, nebo durman jsou výborné rostliny pro výrobu léků, ale k jídlu se vůbec nehodí. Jsou jedovaté. Proto je třeba dodržovat následující **pravidla**:

Jdete sbírat bylinky? Nejprve si v rámečku zaškrtněte, co všechno budete při sbírání potřebovat.

1. Nesbíráme bylinky kolem cest, na polích a v jejich blízkém okolí – mohou být ošetřeny chemickým postřikem.
2. Nesbíráme povadlé skvrnité a staré bylinky. Doma bychom je vyhodili a v přírodě si na nich ještě někdo pochutná.
3. Nesbíráme bylinky v parcích a na místech s větším pohybem lidí – kdo by chtěl salát ze zeleniny, na kterou se vyčůral pejsek nebo jeho pán?
4. Na sušení sbíráme jen bylinky za suchého počasí, aby nezplesnivěly.
5. Bylinky sbíráme do plátěného pytlíku nebo proutěného košíku – aby se nezapařily.
6. Jíme jen bylinky dobře omyté a nejedovaté.
7. Sbíráme jen to, co bezpečně poznáme.
8. Bylinky sušíme v suchých teplých dobře větraných místnostech v tenké vrstvě.
9. Bylinky nesušíme na přímém sluníčku – tím se zničí.

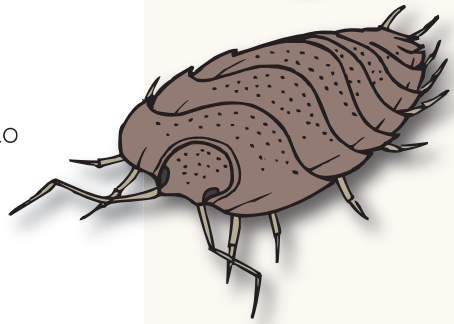

Bylinková spirála

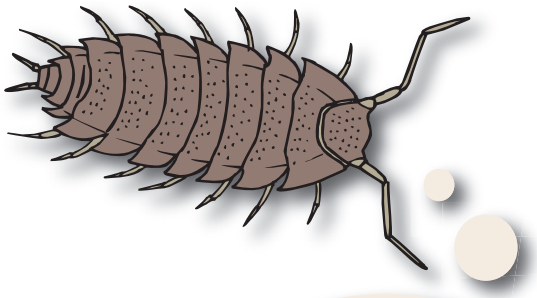

Jak taková spirála vypadá?

Představte si záhon, který ale není rovný. Je stočený do spirály. Spirálu najdeme na slunném místě a rostou na ní různé bylinky. Ty by na rovném záhoně spolu růst nemohly. Spirála začíná jezírkem. Na té straně je nejčastěji stín a vlhko. Proto se tam daří bylinkám jako je máta, puškvorec, měsíček. Ze stínu přejdeme do polostínu. Bývá zde heřmánek, řeřicha, pažitka nebo meduňka. A na vrcholu je nejvíce tepla a sluníčka. Nejlépe se zde daří mateřídoušce, tymiánu, dobromysli nebo rozmarýnu.

Znáte bylinkovou spirálu? Je to nejoblíbenější restaurace včelek, čmeláků a motýlů v naší zahradě. Roste na ní spousta bylinek a má i malé jezírko. Také na ní často uvidíte ještěrky, jak se vyhřívají na slunci.

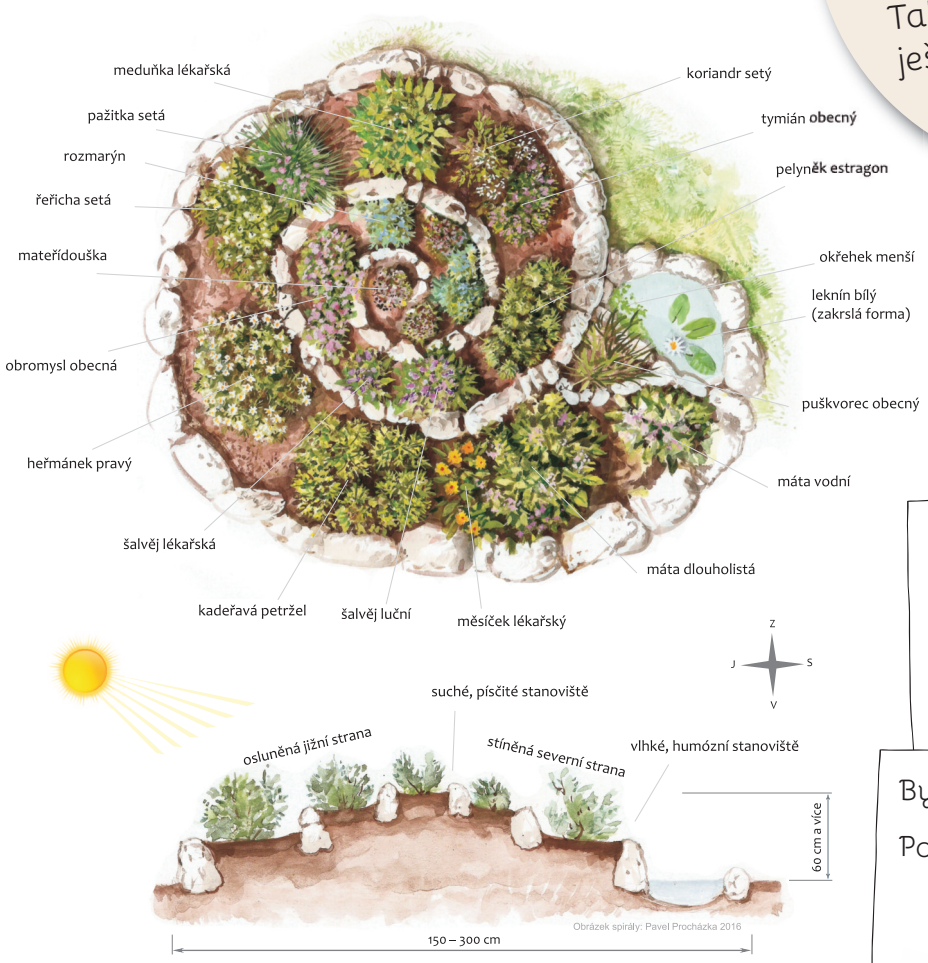

Bylinka:

Použití:

Bylinka:

Použití:

Bylinka:

Použití:

Bylinka:

Použití:

Bylinka:

Použití:

Projděte se po zahradě a najděte všechny bylinky, které na záhoncích rostou. Napište si jejich jména do rámečku a zkuste zjistit, k čemu se používají.

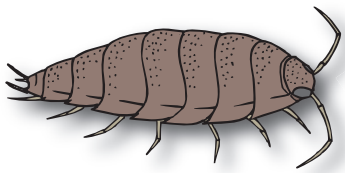

U bylinkáře v kuchyni

Říká se, že na každou nemoc existuje nějaká bylina. Jen je potřeba ji znát. S bylinkami musíme pracovat správně a opatrně, ale občasné užívání jako prevence neškodí.

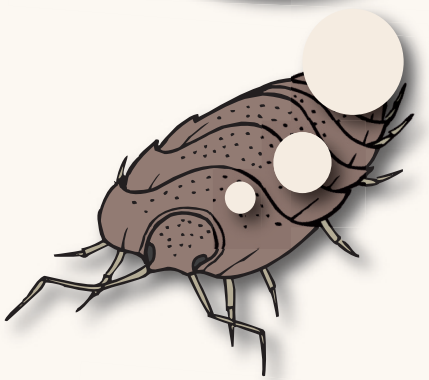

Bylinkové želatinové bonbony

Suroviny

- 1 a ½ šálku silného bylinkového čaje (nebo čerstvé ovocné šťávy)
- 4 lžíce želatiny v prášku
- 2 – 4 lžíce medu
- olej na vymazání formy

1. Silný bylinkový čaj nalijeme do kastrůlku. Na povrch nasypeme želatinu.
2. Necháme želatinu nasáknout čajem. Počkáme několik minut.
3. Vše pořádně promícháme. Ohříváme na mírném plameni tak dlouho, dokud se želatina nerozpustí. Nevaříme!
4. Přimícháme med.
5. Připravenou formu vymažeme olejem, aby se želatina nepřichytila.
6. Připravenou směs na bonbony nalijeme do formy. Necháme chladit 2 – 3 hodiny.
7. Ztuhlou želatinu nakrájíme na kousky. A můžeme mlsat. Uchováváme v uzavřené sklenici. Bonbony vydrží 2 – 3 týdny.

Jitrocelový sirup

Suroviny

- Listy jitrocele kopinatého
- Třtinový sirup nebo med
- Sklenice s uzávěrem

1. Nasbírané listy pořádně omyj. Natrhej na kousky.
2. Do sklenice natlač asi 1cm tlustou vrstvu natrhaných listů.
3. Zasypej cukrem nebo zalij medem.
4. Opět natlač další vrstvu listů a zase zasyp cukrem.
5. Postup opakuj, dokud není sklenice plná. Jako poslední je vrstva cukru nebo medu.
6. Sklenici pořádně uzavři postav na teplé místo. Nechej 10 dní stát.
7. Po deseti dnech sirup přeceď do nové čisté sklenice.

Sirup skladujeme v ledničce.

Bylinkový čaj

Suroviny

- voda
- různé bylinky
- med

1. Nasbírané části rostlin důkladně omyjte pod tekoucí vodou.
2. Po omytí dejte vše do hrnku či konvičky.
3. Bylinky zalijte vařící vodou a nechejte 10 minut louhovat.
4. Po uplynutí 10 minut výluh sceďte a můžete ho podávat.
5. Pokud máte rádi čaj oslazený, přislaďte medem.

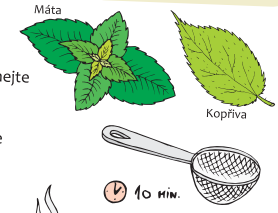

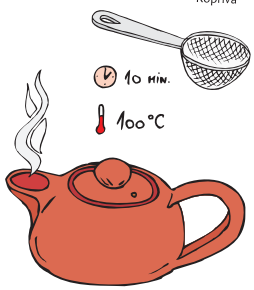

Čaj proti kašli - květ černého bezu, květ lípy, květ heřmánku a máta nebo mateřídouška

Čaj pro dobrou náladu - list dobromyslu, list meduňky, mateřídouška, květ levandule, květ měsíčku, květ chrpy

Bylinkové přání

Maminku nebo babičku můžete potěšit vlastnoručně vyrobeným bylinkovým přáním.

Nejprve si natrhejte květy a listy bylinek, které si chcete nasušit. Doma je vložte mezi papírové ubrousky nebo noviny, a zatížte je knihami. Květy každý den kontrolujte. Nesbírejte květy mokré nebo dužnaté. Ty mohou zplesnivět. Suché květy lepidlem nalepte na přeloženou kartičku přáníčka. Stejně si můžete vyrobit i záložku do knížky.

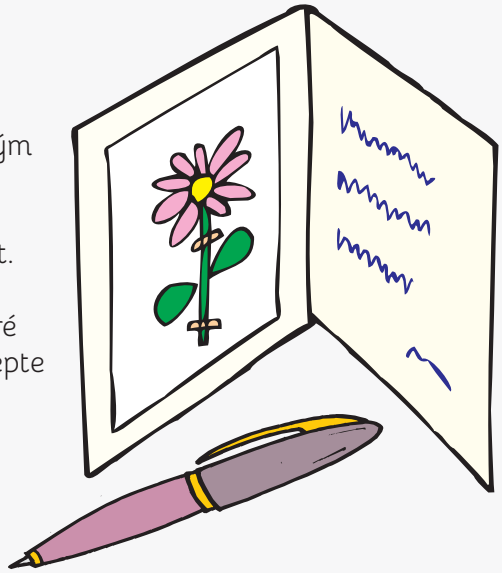

Lovci barev

Všimli jste si, že některé barvy květů se v zahradě objevují častěji a jiné méně? Přesvědčte se sami. Projděte se po zahradě a dívejte se kolem sebe. Každou nově objevenou barvou si vybarvěte květ v rámečku. K jednotlivým spatřeným barvám si dělejte čárky podle toho kolikrát jste je viděli. Kterých květů jste viděli nejvíce? A kterých nejméně?

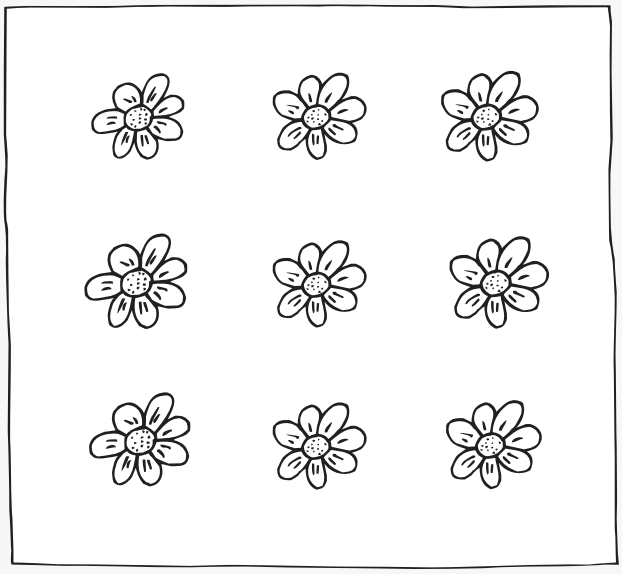

Víte, že v naší přírodě najdeme nejméně rostlin, které kvetou červeně? Opravdu červenou barvu má jen vlčí mák. Proč tomu tak je? Většinu květů opylují včely. A právě včely červenou barvu vidí jako nevýraznou šedivou barvu, která jim splývá s okolím. Proto si červených květů nevšímají. A tak se rostliny přizpůsobily vidění včel.

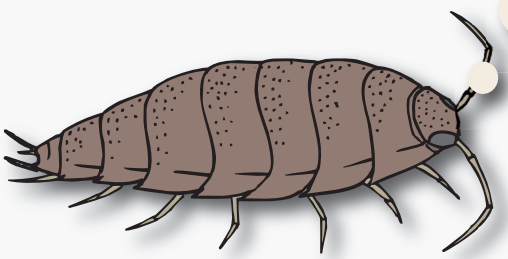

Večerní „divadlo“

Sledujete rádi přírodovědné filmy, kde ukazují zrychlené záběry rozvíjejících se květů? Takto se vám bude líbit pupalka dvouletá. Její květ se totiž rozvine během několika minut. Květy rozkvétají po západu slunce. V noci je navštěvují noční motýli.

Pupalku můžete snadno pěstovat i vy. První rok ze semínka vyroste listová růžice. Druhý rok vyroste olistěný stonek zakončený velkými žlutými květy. Ze semen pupalky se lisuje olej, který se používá k hojení ran, při popáleninách nebo různých nemocech kůže.

Bylinková minizahrádka

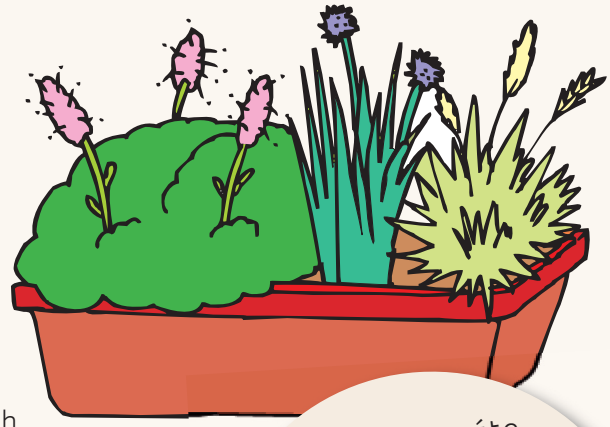

Co budete potřebovat?

Nejprve si nachystejte truhlík nebo větší květináč, zahradní substrát a sazenice vybraných bylinek. Do jednoho truhlíku dávejte 2 – 3 sazenice.

Jak postupovat?

Do truhlíku dejte dostatečné množství zahradního substrátu. Lopatkou vytvoříte do hlíny díry. Opatrně vyndejte rostlinku z květináče a zasadte do připravených děr. Hlínu přihrňte k rostlinám a pořádně umačkejte. Pak truhlík zalijte vodou.a umístěte na okno nebo na balkón. Pravidelně zalévejte.

Jestli nemáte zahrádku, nevadí. Bylinky můžete pěstovat i v truhlíku na balkóně nebo na okně. Budete je mít tak hned po ruce, až je budete chtít použít.

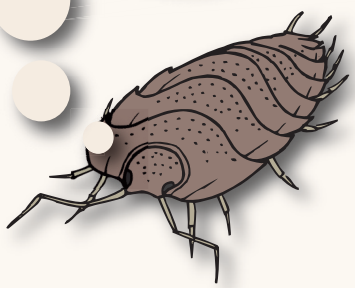

Můžete si osadit truhlíky podle toho, k čemu je budete využívat. Tak například proti komárům do truhlíku zasadíme levanduli, rozmarýn a afrikány. Na polévku se zase bude hodit truhlík s pažitkou, petrželkou a libečkem. Pokud máte rádi pizzu, využijete truhlík s bazalkou, dobromyslí a majoránkou.

Využití v kuchyni:

Využití v kuchyni:

Využití v kuchyni:

Pro nás je pokladem, že se zahrada vždy probudí ze spánku, že se dá sníst, že je pořád tak živá, a že nám i v případě neduhu pomůže svou léčivoi silou. A čím je pro vás zahrada důležitá? Zamyslete se, jak by asi vypadala vaše vysněná zahrada. Co by v ní určitě nesmělo chybět? zahradu si namujte nebo popište do rámečku.

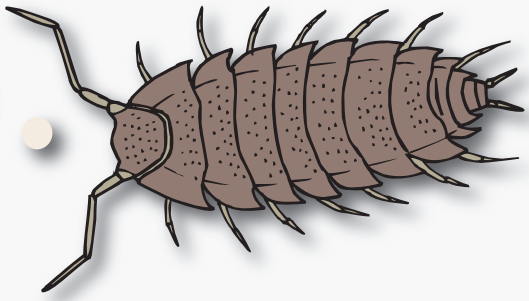

Zahrada mých snů

Poznámky

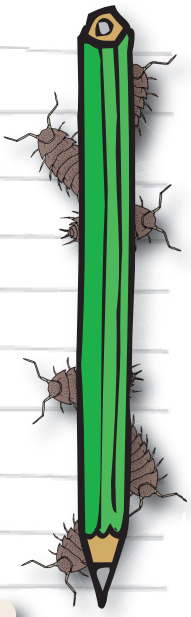

Pamatujte!
Máme rády stín
a vlhko. Proto se
jmenujeme
Stínky.

Vybarvi, vystřihni a nalep si na podložku svoji zahradu.

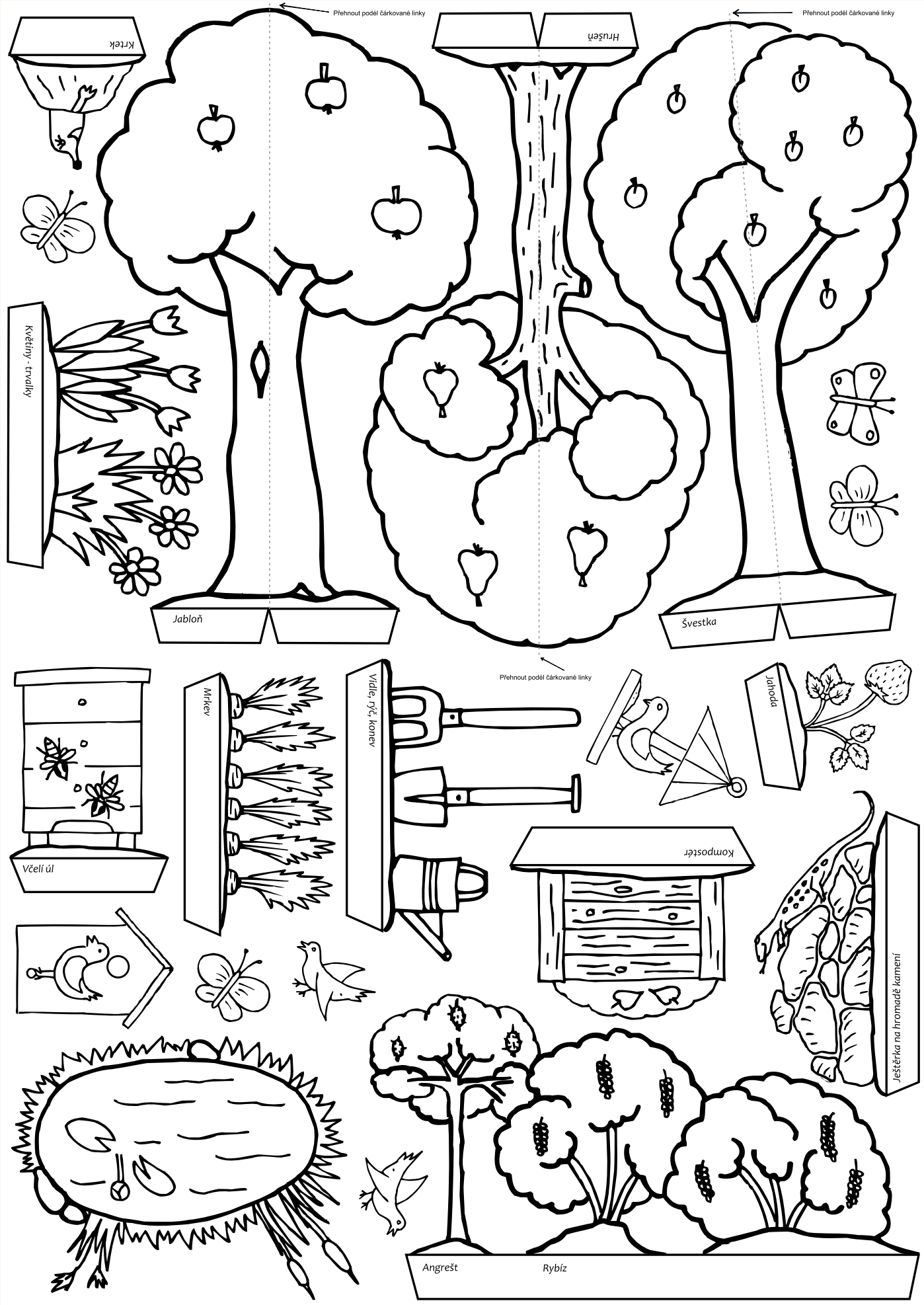

Všechny knihy zežloutnou,
ale kniha přírody má každý rok
nové, nádherné vydání.

- Hans Christian Andersen -

ISBN 978-80-270-4328-6